

ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ РЕСУРСНОГО ЦЕНТРУ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

(доп. проф. Семеног О.М.)

до засідання вченої ради на 27 травня 2019 року.

Innowacyjny uniwersytet i przywództwo. Faza IV: strategie komunikacyjne i relacje uniwersytet-szkola /Інноваційний університет та лідерство. Фаза IV: комунікаційні стратегії і відносини : університет школа .- така назва українсько-польського проекту, в якому бере участь **Олена Семеног**, завідувачка кафедри української мови і літератури університету.

Проект підтримується Міністерством науки та вищої освіти Республіки Польща, Міністерством освіти і науки України, Факультетом вільних мистецтв і наук «ArtesLiberales» Варшавського університету, фондом “Інститут «ArtesLiberales»” (Варшава, Польща), ГО «Спілка ректорів вищих навчальних закладів України», Фондацією польських ректорів – Інституту суспільства знань Міжнародним благодійним фондом «Міжнародний фонд досліджень освітньої політики».

З 3 листопада до 1 грудня 2018 року тривало інтенсивне тренінгове навчання у Варшавському та Ягелонському університетах, а також підготовка анонсів мікропроектів, які тепер виконуються в закладах вищої освіти. Презентацію міні проектів учасників оцінював заступник Міністра освіти України Юрій Рашкевич, проф., д-р хаб. Роберт А. Сухарські, координатор проекту (Польща); проф. Тарас Фініков, координатор проекту (Україна).

Ми представили для реалізації мікропроект «Створення ресурсного центру професійного розвитку учителя української мови і літератури», розрахований на три роки. Вивчення польського досвіду кращих практик сприяло укладанню програми діяльності ресурсного центру професійного розвитку вчителя української мови і літератури, що відповідає Стратегічному плану-концепції інноваційного розвитку Сумського ДПУ імені А. С.Макаренка до 2020 р. (https://sspu.sumy.ua/images/files/doc_files/2016/strategiya_final_sumdpu_2020_1274036880.doc) у частині розробки та поширення інноваційних освітніх технологій з метою підготовки конкурентноспроможного фахівця.

Актуальність мікропроекту зумовлена соціальним замовленням щодо підготовки вчителів в контексті європейського професіоналізму і збереження кращих ментальних українських характеристик, які здатні до неперервного особистісного та професійного розвитку впродовж життя шляхом формальної і неформальної освіти; потребами в умовах реалізації стратегічних завдань реформування освіти, Концепції «Нова українська школа» удосконалення умінь учителя організувати компетентнісне навчання (не знання заради знань, а вміння їх **ВИКОРИСТОВУВАТИ** в реальному житті, не що ти знаєш – а як ти цим умієш

користуватися), забезпечити інтегрованість змісту навчання (внутрішньопредметну і міжпредметну) на основі ключових компетентностей; необхідністю забезпечити більш ефективну **комунікативну взаємодію «Університет – школа».**

Зумовлена також і результатами ЗНО з української мови і літератури. Наявні труднощі у процесі виконання практичних завдань, що потребували застосування здобутих знань, умінь і навичок у нових ситуаціях. Слабкий розвиток у випускників шкіл, професійно-технічних навчальних закладів та закладів вищої освіти I, II рівнів акредитації навичок побудови аргументованого тексту. 65 % тестованих не вміють вправно сформулювати свою позицію щодо запропонованого дискусійного питання, підтвердити її доречними аргументами не може 71 % учасників тестування. **52 %** тестованих зовсім не наводять прикладів із літератури чи інших видів мистецтва, а близько 42 % – прикладів з історії чи власного досвіду.

У половині робіт спостережено серйозні порушення логічності, послідовності й несуперечливості викладу (65,24 %).

Мовленнєву вправність власних висловлень здебільшого оцінено в 0 або 1 бал із 4 можливих, що свідчить про доволі низький рівень опанування орфографічних, пунктуаційних, лексичних, граматичних і стилістичних норм української мови.

Мета проекту: з урахуванням кращих практик національного та польського досвіду («Artes Liberales», Варшавський ун-т; Ягеллонський ун-т) розробити комплекс нормативного, інформаційно-дидактичного забезпечення розвитку ключових компетентностей учителя-словесника в умовах міждисциплінарного освітнього середовища на рівнях: бакалаврат – магістратура закладів вищої педагогічної освіти – освіта упродовж життя на засадах цінностей педагогіки партнерства і наставництва.

Мета реалізується у 5 завданнях, які розв'язуємо упродовж 5 етапів. Проект розрахований на 3 роки.

Відповідно до Закону України «Про освіту» (2017) професійний розвиток розглядаємо як безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівця, що дає змогу підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду професійної діяльності.

Ключові компетентності за Рамковою програмою оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя, схваленої Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу 17 січня 2018 року¹ розглядаємо як компетентності, важливі для підвищення особистого потенціалу і розвитку, розширення можливостей працевлаштування, соціальної інтеграції та активного громадянства. Ідеться про грамотність (Literacy competence), мовну компетентність (Languages competence), математичну компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії (Mathematical competence and competence in science, technology and engineering), цифрову компетентність (Digital competence), особисту, соціальну та навчальну компетентність (Personal, social and learning competence), громадянську компетентність (Civic competence), підприємницьку компетентність (Entrepreneurship competence), компетентність культурної обізнаності та самовираження (Cultural awareness and expression competence). Такі компетентності

¹ ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning. URL:

<https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annexrecommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>

розвиваються у процесі навчання протягом усього життя шляхом формального, неформального та інформального навчання.

Поняття «міждисциплінарне освітнє середовище» розглядаємо як багатосуб'єктне та багатопредметне утворення, що цілеспрямовано впливає на професійний та особистісний розвиток фахівця, забезпечуючи його готовність до професійної діяльності та/або продовження навчання, успішного виконання соціальних ролей та самореалізації у процесі життєдіяльності, а комунікативну взаємодію «університет – школа» – як інтерактивну діяльність, спрямовану на особистісний і професійний розвиток суб'єктів освітнього процесу.

Модель діяльності центру побудована з урахуванням принципів безперервності, гуманізації, варіативності, інтерсуб'єктивності, креативності, технологічності, міждисциплінарності.

Головними напрямками роботи центру є фахово-методичний, дослідницький та культурно-освітній. Напрями роботи Центру визначені відповідно до Законів України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про професійний розвиток працівників» (2012), пріоритетних напрямів розвитку науки і освіти, затверджених МОН України, Концепції «Нова українська школа» (2016), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018); Концепції мовної освіти (2011), Концепції профільного навчання у старшій школі (2013), Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України» (2018), нормативних документів Департаменту освіти і науки м. Суми щодо якісної підготовки суб'єктів дослідницького навчання, здатних до неперервного професійного та особистісного розвитку.

На веб-сайті ресурсного центру (<http://rctpd.sspu.edu.ua/>) користувачі працюють із корисними ресурсами (навчальні програми, посібники, монографії), знайомляться з новинами центру, проводять вебінари (упродовж лютого 2019 р. проведено вебінар «Рідномовна і багатомовна освіта у контексті сталого розвитку суспільства» спільно з кафедрою ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта ХХІ століття» Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН, м.Київ).

Реалізація фахово-методичного напрямку передбачає проведення інтерактивних лекцій, міждисциплінарних тренінгів, майстер-класів з актуальних освітніх технологій у навчанні української мови і літератури спільно з кафедрами або лабораторіями СумДПУ, зокрема, майстер-класів з розвитку критичного мислення (лабораторія медіа культури – кер. Ячменик М.М.); актуальних проблем використання цифрових технологій (кафедра інформатики), інклюзивної освіти (лабораторія інклюзивної освіти), підприємливості (кафедра бізнес-технологій), технологій «Здоров'я і безпека» (кафедра медико-біологічних основ фізичної культури), а також майстер-класів, програма яких охоплює питання реалізації наскрізних змістових ліній «Екологічна безпека і сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Підприємливість і фінансова грамотність», визначених Концепцією «Нова українська школа».

У межах дослідно-експериментальної роботи щодо професійного розвитку вчителя української мови і літератури виконуємо спільні проекти з кафедрою стилістики української мови Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (Тема: «Українська мова у старшій школі»), з кафедрою сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

(Теми: «Комунікативна прагматика»; «Лінгвокогнітологія»), кафедрою історії та культури української мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки з культури української мови (Тема «Лінгвоекотологія»), кафедрою української мови та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Тема «ІКТ у викладанні української мови»), кафедрою української літератури та народознавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Тема «Етнокультурна компетентність учителя»), відділом теорії і практики педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Тема «Теоретичні та методичні засади професійного та особистісного розвитку майбутнього вчителя в контексті Нової української школи»), КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти» та Харківським гуманітарним університетом «Народна українська академія» (Тема «Організація курсів підвищення кваліфікації та фахової майстерності педагогічних та науково-педагогічних працівників»).

Дослідницький напрям центру спрямовуємо на дослідження актуальних питань мовно-літературної освіти, освітніх технологій особистісно-професійного розвитку вчителя-словесника, педагогіки партнерства і комунікативної взаємодії: університет – школа; актуальних питань медіакультури вчителя, проблем реалізації компетентісного підходу, реалізацію низки проектів щодо формування основ академічної/наукової мовної культури для вчителів, які здійснюють керівництво роботами слухачів МАН.

На виконання завдань у межах центру працюють дві лабораторії. Науково-дослідна лабораторія «Академічна культура дослідника» спільно із Загальноукраїнським центром словникарства Українського мовно-інформаційного фонду НАН України виконує проект «Словникова культура дослідника», а спільно із Сумським територіальним відділенням Малої академії наук України - проект «Основи академічної/наукової мовної культури» для вчителів, керівників робіт слухачів МАН». Наразі апробуємо навчально-методичні комплекси, мультимедійні освітні ресурси з лінгвоперсонології, електронної лінгводидактики, цифрової наративістики. В основу занять покладено положення текстово-жанрового, когнітивно-візуального підходів, а також наративно-цифрового підходу, що дозволяє застосувати метод нетнографії для виявлення й опису наявності Інтернет-сервісів і ресурсів, які пропонують цифрові наративи та програмне забезпечення щодо їх створення.

З метою обміну досвідом з актуальних напрямів сучасного мовознавства, літературознавства, дидактики в контексті вивчення мовнокомунікативної особистості на початку XXI століття, формування креативної мовної особистості учня, учителя, фахівця; щодо ефективного використання в освітньому процесі здобутків лінгвоперсонології, електронної лінгводидактики, цифрової наративістики спільно з кафедрою інформатики проведено Міжнародні науково-практичні конференції «Культуромовна особистість фахівця у XXI столітті» (6-7 грудня 2018 року), «Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід» (16-17 травня 2019 року), Всеукраїнська краєзнавча науково-практична конференція молодих учених до 200 -річчя від дня народження П. Куліша «ПАНТЕЛЕМОН КУЛІШ ЯК НАЦІОНАЛЬНО –ДУХОВНИЙ ФЕНОМЕН: АСПЕКТИ СУЧАСНОГО НАУКОВОГО ОСМИСЛЕННЯ» (20 березня 2019),

організована доцентами кафедри української мови і літератури, кандидатами філологічних наук Кириленко Надією Іванівною та Владимировою Валентиною Миколаївною.

Ми співпрацюємо з інформаційно-методичним центром управління освіти і науки Сумської міської ради (Закорко Вікторія Вікторівна). Систематично проводимо спільно з учителями майстер-класи. 16-17 травня 2019 року було проведено майстер-класи «Використання креолізованого тексту на уроках української мови та літератури як засіб формування ключових компетентностей учнів» (Панченко Тетяна, учитель української мови та літератури Сумського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів № 26, переможець I етапу та лауреат II етапу всеукраїнського конкурсу «Учитель року - 2018»), «Візуалізація як один із засобів підвищення якості мовно-літературної освіти» (Сітало Олена, учитель української мови та літератури КУ Сумської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 5, м. Суми).

Для підготовки майбутніх учителів української мови і літератури до використання засобів медіаосвіти у професійній діяльності, зокрема під час вивчення професійно орієнтованих навчальних дисциплін і проведення педагогічної практики лабораторія «Медіакультура вчителя-словесника» та гурток журналістів (кер. Пономаренко Н.) за співпраці з Академією Української Преси за підтримки міжнародної організації DW Akademie проводить для вчителів області тренінг «Ефективна протидія маніпулятивним впливам засобами медіаосвіти», для учнів і студентів - «Медіабезпека старшокласників у світі віртуальних комунікацій».

Культурно-освітній напрям діяльності центру спрямований на організацію і проведення фахових конкурсів, фестивалів творчих уроків, виставок учительської творчості, круглих столів, проведення інформаційно-просвітницької роботи, шкільних і студентських олімпіад, конкурсів, свят з української мови і літератури, пізнавальних мовних віртуальних екскурсій для вдосконалення компетентності у володінні державною мовою, сприяння розвитку обдарованої молоді.

Зокрема, спільно з кафедрою соціально-гуманітарної освіти КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (кер. Жук М.В.) реалізується пілотний телекомунікаційний проект для учнів 1 класів «Дорожні карти Нової української школи (від теорії до практичних проектів)», мета якого: формування українськомовної компетенції школярів різних регіонів України. Ініціатори: Шосткинська спеціалізована школи I ступеня № 13 Сумської області (В.Балицька) та НВК «Гуцульщина» Рожнівський Ліцей Івано-Франківської області (О.Радиш).

Діяльність ресурсного центру професійного розвитку вчителя української мови і літератури, що функціонує у СумДПУ імені А.С. Макаренка в рамках українсько-польського проекту *Innowacyjny uniwersytet i przywództwo. Faza IV: strategie komunikacyjne i relacje uniwersytet-szkoła* за напрямками фахово-методичним, дослідницьким та культурно-освітнім, сприяє освітній, освітньо-консультативній, інформаційно-дидактичній, дослідницькій підтримці вдосконалення ключових компетентностей учителя-словесника в умовах міждисциплінарного освітнього середовища на освітніх рівнях: бакалаврат – магістратура (аспірантура) закладів вищої педагогічної освіти – освіта упродовж життя на засадах цінностей педагогіки партнерства і наставництва.